

A. So sánh tính axit-bazo

a) Phương pháp so sánh tính axit

– So sánh tính axit của 1 số hợp chất hữu cơ là so sánh độ linh động của nguyên tử H trong HCHC.

Hợp chất nào có độ linh động của nguyên tử H càng cao thì tính axit càng mạnh.

– Định nghĩa độ linh động của nguyên tử H (hidro): Là khả năng phân ly ra ion H (+) của hợp chất hữu cơ đó.

– Độ linh động của nguyên tử hidro phụ thuộc vào lực hút tĩnh điện giữa nguyên tử liên kết với hidro

Ví dụ : gốc $-\text{COOH}$ giữa ôi và hidro có một lực hút tĩnh điện $\text{O} \cdots \text{H}$.

+ nếu mật độ e ở ôxi nhiều thì lực hút càng mạnh hidro các khó tách $\rightarrow$ tính axit giảm

+ nếu mật độ e ở ôxi giảm thì lực hút sẽ giảm dễ tách hidro hơn $\rightarrow$ tính axit tăng

– **Nguyên tắc:** Thứ tự ưu tiên so sánh:

– Để so sánh ta xét xem các hợp chất hữu cơ (HCHC) cùng nhóm chức chứa nguyên tử H linh động (Ví dụ : OH, COOH ....) hay không.

* Nếu các hợp chất hữu cơ không cùng nhóm chức thì ta có tính axit giảm dần theo thứ tự:

Axit Vô Cơ > Axit hữu cơ > H_2CO_3 > Phenol > H_2O > Rượu.

* Nếu các hợp chất hữu cơ có cùng nhóm chức thì ta phải xét xem gốc hydrocarbon của các HCHC đó là gốc đẩy điện tử hay hút điện tử:

+ Nếu các HCHC liên kết với các gốc đẩy điện tử (hydrocarbon no) thì độ linh động của nguyên tử H hay tính axit của các hợp chất hữu cơ đó giảm

+ Nếu các HCHC liên kết với các gốc hút điện tử (hydrocarbon không no, hydrocarbon thơm) thì độ linh động của nguyên tử H hay tính axit của các hợp chất hữu cơ đó tăng.

Chú ý:

+ Gốc đẩy e; gốc hidro cacbon no (gốc càng dài càng phức tạp, càng nhiều nhánh thì tính axit càng giảm)

Ví dụ : $\text{CH}_3\text{COOH} > \text{CH}_3\text{CH}_2\text{COOH} > \text{CH}_3\text{CH}_2\text{CH}_2\text{COOH} > \text{CH}_3\text{CH}(\text{CH}_3)\text{COOH}$

+ Gốc hút e gồm: gốc hydrocarbon không no, NO_2 , halogen, chất có độ âm điện cao...

– Gốc HC có liên kết 3 > gốc HC thơm > gốc HC chứa liên kết đôi

– $\text{F} > \text{Cl} > \text{Br} > \text{I}$ ..... độ âm điện càng cao hút càng mạnh

Để hiểu thêm các bạn theo dõi qua các ví dụ cụ thể sau đây :

Câu 1: Cho các chất sau $\text{C}_2\text{H}_5\text{OH}$ (1), CH_3COOH (2), 3COOH (3), $\text{C}_6\text{H}_5\text{OH}$ (4), p- $\text{CH}_3\text{-C}_6\text{H}_4\text{OH}$ (5), $\text{C}_6\text{H}_5\text{-CH}_2\text{OH}$ (6). Sắp xếp theo chiều tăng dần độ linh động của nguyên tử H trong nhóm -OH của các chất trên là:

A. (3), (6), (5), (4), (2), (1).

B. (1), (5), (6), (4), (2), (3).

C. (1), (6), (5), (4), (3), (2).

D. (1), (6), (5), (4), (2), (3).

Hướng dẫn:

Ta chia ra 3 nhóm: Nhóm a (ancol): 1,6

Nhóm b (phenol); 4,5

Nhóm c (axit) : 2,3

Theo thứ tự ưu tiên thì tính axit của nhóm a < nhóm b < nhóm c

So sánh gốc của từng nhóm:

Nhóm a : (1) có gốc $-\text{C}_2\text{H}_5$ (hidro cacbon no) đẩy e

(6) có gốc $C_6H_5-CH_2$ (có vòng benzen không no) $\rightarrow$ hút e

Do đó : (6) có hidro linh động hơn (1) hay tính axit của (1) < (6)

Nhóm b: 4,5 đều có vòng benzen hút e nhưng do ở 5 có thêm gốc CH_3 là gốc đẩy e nên lực hút của $5 < 4$ nên tính axit của $5 < 4$

Nhóm c: (2) có gốc $-CH_3$ là gốc đẩy

(3) có gốc $-CH_2=CH$ là gốc hút e $\rightarrow$ tính axit $3 > 2$

Tóm lại ta có tính axit của : $1 < 6 < 5 < 4 < 2 < 3$

$\rightarrow$ Chọn đáp án D

Câu 2 : Độ linh động của nguyên tử H trong nhóm OH của các chất C_2H_5OH , C_6H_5OH , H_2O , $HCOOH$, CH_3COOH tăng dần theo thứ tự nào?

A. $C_2H_5OH < H_2O < C_6H_5OH < HCOOH < CH_3COOH$.

B. $C_2H_5OH < H_2O < C_6H_5OH < CH_3COOH < HCOOH$.

C. $CH_3COOH < HCOOH < C_6H_5OH < C_2H_5OH < H_2O$.

D. $H_2O < C_6H_5OH < C_2H_5OH < CH_3COOH$

Hướng dẫn: Nhóm a: C_2H_5OH

Nhóm b: H_2O

Nhóm c: C_6H_5OH

Nhóm d: $HCOOH$, CH_3COOH

Theo thứ tự ưu tiên về độ linh động ta có $a < b < c < d$

Với nhóm d: $HCOOH$ liên kết với gốc H (không đẩy không hút)

CH_3COOH liên kết với gốc $-CH_3$ (đẩy e) nên tính axit $CH_3COOH < HCOOH$.

Vậy : $C_2H_5OH < H_2O < C_6H_5OH < CH_3COOH < HCOOH$

$\rightarrow$ Chọn đáp án B

Câu 3: Cho các chất sau : C_6H_5OH (1), $p-O_2N-C_6H_4OH$ (2) , $CH_3CH_2CH_2COOH$ (3) ,

CH_3CH_2COOH (4) , $CH_3CHClCOOH$ (5) , CH_2ClCH_2COOH (6) , CH_3CHFCH_2COOH (7), H_2O (8).

Sắp xếp theo chiều tăng dần tính axit:

A. $8 < 2 < 1 < 3 < 4 < 7 < 5 < 6$

B. $8 < 1 < 2 < 3 < 4 < 6 < 5 < 7$

C. $1 < 2 < 8 < 3 < 4 < 6 < 5 < 7$

D. $2 < 1 < 8 < 3 < 4 < 6 < 5 < 7$

Hướng dẫn: Ta chia ra các nhóm sau để dễ hiểu

Nhóm a : 8

Nhóm b: 1,2

Nhóm c: 3,4,5,6,7

Theo thứ tự ưu tiên về độ linh động ta có: $a < b < c$

Với nhóm b: 1,2 đều có vòng benzen (nhóm hút) nhưng 2 có thêm nhóm NO_2 (nhóm hút) nên 2 có lực hút mạnh hơn $\rightarrow$ tính axit của $1 < 2$ (chú ý lực hút meta < para < ortho)

Với nhóm c: $3 < 4 < 6 < 5 < 7$

3 bé nhất do có gốc $-C_3H_7$ (gốc đẩy) lớn hơn $-C_2H_5$

$4 < 6$ do 5,6,7 có thêm gốc halogen (hút e)

$6 < 5$ do clo ở 6 xa hơn 5

$6 < 7$ do clo có độ âm điện bé hơn F.

$\rightarrow$ Chọn đáp án B